

MỘT SỐ BẤT CẬP TRONG HOẠT ĐỘNG TRỰC TIẾP THI HÀNH BẢN ÁN, QUYẾT ĐỊNH CỦA THỪA PHÁT LẠI

NGUYỄN VINH HÙNG* – NGUYỄN HOÀNG VIỆT**

Trước sự khó khăn, phức tạp của thi hành án dân sự, chế định pháp luật về Thừa phát lại đã được khôi phục nhằm hỗ trợ và nâng cao hiệu quả của hoạt động thi hành án dân sự. Tuy nhiên, một trong những nhiệm vụ rất quan trọng của Thừa phát lại là trực tiếp thi hành bản án, quyết định đang gặp phải nhiều khó khăn, hạn chế do vướng mắc từ các quy định của pháp luật. Bài viết nghiên cứu về thực trạng hoạt động thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại, từ đó chỉ rõ những bất cập và đề xuất một số kiến nghị.

Từ khóa: Thừa phát lại, thi hành án dân sự, thủ tục, tranh chấp dân sự, Tòa án.

Ngày nhận bài: 31/7/2021; Biên tập xong: 15/8/2021; Duyệt đăng: 17/8/2021

To face the difficulty and complexity of civil judgment enforcement, the legal framework of Huissier has been re-enacted to support and improve the efficiency of that activities. However, one of the important tasks of Huissier, which is to directly execute judgments and decisions, still faces many difficulties and limitations due to obstacles from legal regulations. The article studies the actual situation of direct execution of judgments, decisions of the Huissier, then points out the shortcomings and proposes some recommendations.

Keywords: Huissier, enforcement of civil judgments, procedure, civil dispute, the Court.

Khi được thực dân Pháp mang vào áp dụng tại Việt Nam, “thi hành án vẫn có hiệu lực pháp luật” được xác định là một trong những quyền hạn rất quan trọng của Thừa phát lại¹. Còn hiện nay, với quyền hạn trực tiếp là tổ chức thi hành các bản án, quyết định, Thừa phát lại đã góp phần hỗ trợ đắc lực cho cơ quan Thi hành án dân sự và nhanh chóng, kịp thời bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp cho các đương sự. Tuy vậy, sau một thời gian triển khai thực hiện, hiệu quả từ hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại vẫn chưa đáp ứng với kỳ vọng. Trên thực tế, đây cũng là hoạt động kém hiệu quả và ít khi được Thừa phát lại thực hiện². Trong đó, một trong những nguyên nhân làm cho hoạt động thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại không đạt được hiệu quả chính là các quy định pháp luật điều chỉnh vẫn đang tồn tại khá nhiều hạn chế, bất cập

và chưa thật sự hợp lý. Vì thế, việc nghiên cứu về thực tiễn các khó khăn, phức tạp trong quá trình trực tiếp thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại hiện nay càng trở nên cần thiết và quan trọng hơn.

1. Bất cập trong hoạt động trực tiếp thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại hiện nay

Thi hành án dân sự luôn là quá trình khó khăn, phức tạp và quá trình tổ chức thi hành án thường tác động, ảnh hưởng trực tiếp đến quyền, lợi ích hợp pháp của các đương sự nên có thể phát sinh nhiều hậu quả đặc biệt nghiêm trọng. Thậm chí ngay đối với Chấp hành viên là người được quyền đại diện cho Nhà nước trong quá trình tổ chức thi hành án dân sự cũng luôn cần có những biện pháp nghiệp vụ hay các công cụ hỗ trợ cần thiết thì mới có thể tiến hành tổ chức thi hành án³. Không những vậy, Chấp hành viên còn luôn nhận được sự

¹ Học viện Tư pháp, *Giáo trình Kỹ năng thi hành án dân sự*, Phần chung, (2010), Nxb. Tư pháp, tr. 13.

² Bộ Tư pháp, *Vì sao Thừa phát lại ít tổ chức thi hành án*, ngày truy cập 15/7/2021, nguồn truy cập: <https://moj.gov.vn/qt/cacchuyenmuc/thuaphatlai/Pages/kinh-nghiem-thao-luan.aspx?ItemID=13>.

* *Tiến sĩ, Khoa Luật, Đại học Quốc gia Hà Nội*

** *Học viên lớp K9LKT01, Đại học Công nghệ và Quản lý Hữu Nghị*

³ Điều 74 Nghị định số 62/2015/NĐ-CP ngày 18/7/2015 của Chính phủ về “Quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của luật Thi hành án dân sự”.

hỗ trợ, phối hợp của rất nhiều lực lượng như: Công an, chính quyền địa phương hay từ các tổ chức, cá nhân khác... Còn đối với Thừa phát lại, đây lại là tổ chức thi hành án dân sự do tư nhân được phép thành lập và tổ chức hoạt động. Vì thế, sự quan tâm, hỗ trợ của các cơ quan nhà nước hay quyền hạn được phép thực hiện trong suốt quá trình tổ chức thi hành án của Thừa phát lại thường rất hạn chế. Có thể do e ngại hoạt động trực tiếp thi hành bản án, quyết định là hoạt động rất khó khăn, phức tạp và dễ phát sinh nhiều hậu quả đặc biệt nghiêm trọng nên mặc dù pháp luật quy định cho phép Thừa phát lại được quyền “tổ chức thi hành các bản án, quyết định của Tòa án theo yêu cầu của đương sự”⁴ nhưng quyền hạn của Thừa phát lại có được trong quá trình thi hành án luôn hạn chế hơn Chấp hành viên⁵. Điển hình trong đó, khá nhiều quyền hạn quan trọng của Chấp hành viên mà Thừa phát lại không có được như: Áp dụng các biện pháp bảo đảm thi hành án, biện pháp cưỡng chế thi hành án; Sử dụng công cụ hỗ trợ trong khi thi hành công vụ; Xử phạt vi phạm hành chính; Yêu cầu Tòa án xác định, phân chia, xử lý tài sản chung để thi hành án; Yêu cầu Tòa án tuyên bố giao dịch vô hiệu; Các quyền yêu cầu Tòa án xác định người có quyền sở hữu, sử dụng tài sản, giấy tờ tạm giữ; xác định quyền sở hữu, sử dụng tài sản để thi hành án, giải quyết tranh chấp tài sản; yêu cầu hủy giấy tờ, giao dịch liên quan đến tài sản; giải quyết tranh chấp về kết quả bán đấu giá tài sản...⁶ Việc ít nhận được sự hỗ trợ và không có đủ quyền hạn cần thiết để tổ chức thi hành án đã ảnh hưởng rất lớn đến hiệu quả của hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định do Thừa phát lại thực hiện. Vì vậy, đây cũng chính là một trong những nguyên nhân quan trọng làm cho Thừa phát lại gặp rất nhiều khó khăn, hạn chế khi tổ chức thi hành bản án, quyết định.

⁴ Khoản 4 Điều 3 Nghị định số 08/2020/NĐ-CP ngày 08/01/2020 của Chính phủ “Về tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại”.

⁵ Điều 20 Luật Thi hành án dân sự năm 2008, sửa đổi, bổ sung năm 2014.

⁶ Khoản 2 Điều 52 Nghị định số 08/2020/NĐ-CP ngày 08/01/2020 của Chính phủ “Về tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại”.

Ngoài ra, một bất cập lớn trong hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại hiện nay chính là việc pháp luật hiện hành không cho phép Thừa phát lại được quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế thi hành án và triển khai kế hoạch cưỡng chế thi hành án⁷. Nói cách khác, Thừa phát lại mặc dù được quyền tổ chức thi hành bản án, quyết định nhưng lại không được quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế thi hành án và triển khai kế hoạch tổ chức thi hành án quy định tại Điều 71 và Điều 72 của Luật Thi hành án dân sự năm 2008, sửa đổi, bổ sung năm 2014. Do đó, Thừa phát lại chỉ có thể tìm cách vận động, thuyết phục người phải thi hành án thực hiện theo nội dung của bản án, quyết định. Điều này khá phi lý vì trên thực tế, nếu như người phải thi hành án tự nguyện thực hiện theo nội dung của bản án, quyết định thì có lẽ người được thi hành án cũng không phải mất thêm chi phí để thuê Thừa phát lại tiến hành tổ chức thi hành bản án, quyết định. Thậm chí, việc không được quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế cũng làm cho Thừa phát lại giảm bớt uy thế và không có đủ các quyền hạn cần thiết để có thể tổ chức thi hành bản án, quyết định theo yêu cầu của đương sự. Trên thực tế, khác với quy định của Nghị định số 08/2020/NĐ-CP hiện nay, trong các quy định trước đây tại Nghị định số 61/2009/NĐ-CP và Nghị định số 135/2013/NĐ-CP thì Thừa phát lại được quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế để tổ chức thi hành bản án, quyết định⁸. Có thể Thừa phát lại không phải là tổ chức do Nhà nước thành lập và dễ giảm thiểu những rủi ro, nguy hại, phức tạp từ hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định do Thừa phát lại tiến hành nên Nghị định số 08/2020/NĐ-CP đã bỏ quy định cho phép Thừa phát lại áp dụng các biện pháp cưỡng

⁷ Điểm a khoản 2 Điều 52 Nghị định số 08/2020/NĐ-CP, tđđ.

⁸ Điều 39 và Điều 40 Nghị định số 61/2009/NĐ-CP ngày 24/7/2009 của Chính phủ về “Tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại thực hiện thí điểm tại thành phố Hồ Chí Minh”; các khoản 13 và 14 Điều 2 Nghị định số 135/2013/NĐ-CP ngày 18/10/2013 của Chính phủ về “Sửa đổi, bổ sung tên gọi và một số Điều của Nghị định số 61/2009/NĐ-CP của Chính phủ về tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại thực hiện thí điểm tại thành phố Hồ Chí Minh”.

chế và kế hoạch cưỡng chế thi hành án. Tuy nhiên, điều này làm cho quyền hạn tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại càng trở nên khó khăn, hạn chế trong tổ chức thực hiện và thật sự không mang lại hiệu quả, đóng góp cho công tác thi hành án dân sự.

Tóm lại, “mặc dù nhiệm vụ chính của Thừa phát lại là tổ chức thi hành án dân sự”⁹ nhưng từ thực tiễn hoạt động thi hành án trong những năm gần đây cho thấy, đây lại là hoạt động kém hiệu quả nhất và cũng rất ít khi được Thừa phát lại tiến hành. Trong đó, sự hạn chế, khó khăn của Thừa phát lại chủ yếu bắt nguồn từ việc các quy định pháp luật chưa thật sự hợp lý nên đã gây ra nhiều khó khăn, phức tạp và thậm chí cản trở rất lớn đối với hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại.

2. Một số kiến nghị

Hiện nay, “nền kinh tế thị trường được hình thành, ngày càng phát triển sôi động, kéo theo nó các quan hệ xã hội ngày càng đa dạng, phong phú và phức tạp hơn”¹⁰. Cùng với đó, số lượng tranh chấp dân sự được xét xử gia tăng nhanh chóng và đương nhiên, nhiệm vụ thi hành án dân sự cũng tăng theo. Vì vậy, các dịch vụ pháp lý mà Thừa phát lại cung cấp nói chung cũng như dịch vụ tổ chức thi hành bản án, quyết định nói riêng đã phần nào đáp ứng nhu cầu bức thiết của xã hội và đã san sẻ một phần khó khăn, áp lực cho cơ quan thi hành án dân sự. Tuy nhiên, như đã phân tích, từ thực tiễn hoạt động thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại cho thấy các quy định pháp luật vẫn còn khá nhiều hạn chế, bất cập nên chưa tạo điều kiện thuận lợi để Thừa phát lại có thể thực hiện tốt hoạt động này. Do đó, để nâng cao hiệu quả hoạt động trực tiếp thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại, cần thiết xem xét các giải pháp sau:

Thứ nhất, cần cho phép Thừa phát lại áp dụng các biện pháp cưỡng chế để tổ chức thi hành án dân sự

Có lẽ mong muốn lớn nhất của Nhà nước

và xã hội khi chế định pháp luật Thừa phát lại được quy định trở lại sau một thời gian dài vắng bóng tại Việt Nam chính là góp phần hỗ trợ cho việc thực hiện các bản án, quyết định được nhanh chóng, kịp thời. Nói cách khác, do số lượng bản án, quyết định được đưa ra thi hành án hàng năm quá lớn nên cơ quan Thi hành án dân sự thường xuyên bị quá tải trong công việc và dẫn đến tình trạng số lượng án tồn đọng, ách tắc trong quá trình thi hành án dân sự luôn rất lớn. Do đó, xã hội hóa thi hành án dân sự với sự hỗ trợ của Thừa phát lại đã góp phần quan trọng trong việc thực hiện các bản án, quyết định để kịp thời bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của các đương sự và hỗ trợ cho chính cơ quan Thi hành án dân sự.

Tuy nhiên, như đã phân tích, với quy định hiện nay, pháp luật lại cản trở hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại bằng cách không cho Thừa phát lại triển khai các biện pháp cưỡng chế thi hành án. Theo tác giả, quy định này không thật sự hợp lý vì đi ngược với chủ trương và mong muốn của xã hội khi quy định trở lại chế định về Thừa phát lại. Mặt khác, Thừa phát lại là tổ chức thi hành án dân sự do tư nhân thành lập và hoạt động nên đương nhiên để có thể tiến hành các công việc được giao thì Thừa phát lại phải chịu trách nhiệm trước pháp luật. Hơn nữa, cũng giống như Luật sư, Thừa phát lại có được khách hàng tin tưởng, tín nhiệm và lựa chọn là do uy tín cá nhân của Thừa phát lại hay của Văn phòng Thừa phát lại.

Do vậy, cần quy định cho phép Thừa phát lại được quyền áp dụng các biện pháp cưỡng chế thi hành án và tổ chức thi hành án trong những trường hợp cưỡng chế huy động lực lượng tham gia. Trong mọi trường hợp, Thừa phát lại và Văn phòng Thừa phát lại đều phải chịu mọi trách nhiệm trước pháp luật. Vì lẽ đó, tác giả cho rằng quy định cho phép Thừa phát lại được quyền tổ chức cưỡng chế thi hành án sẽ góp phần nâng cao uy tín và sự tín nhiệm trước khách hàng. Có như vậy, việc tổ chức thi hành bản án, quyết định của Thừa phát lại mới mang lại hiệu quả thực sự và đóng góp lớn vào công tác thi hành án dân sự.

Thứ hai, cần tăng cường quyền hạn cho Thừa phát lại trong quá trình tổ chức thi hành án dân sự

⁹ Nguyễn Vinh Hưng, *Cần nghiên cứu, đổi mới cơ chế hoạt động của Thừa phát lại ở nước ta hiện nay*, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật, số 01, (2018), tr. 26.

¹⁰ Nguyễn Đức Chính (Chủ biên, 2006), *Tổ chức Thừa phát lại*, Nxb. Tư pháp, tr. 95.

Cần khẳng định, việc không có được các quyền hạn giống như của Chấp hành viên đã làm cho Thừa phát lại gặp rất nhiều khó khăn trong quá trình tổ chức thi hành án. Đơn cử như việc Thừa phát lại không có quyền áp dụng các biện pháp bảo đảm thi hành án hoặc sử dụng công cụ hỗ trợ trong khi thi hành án hay xử phạt vi phạm hành chính... đã làm cho Thừa phát lại không đủ cơ sở pháp lý và các biện pháp hỗ trợ cần thiết để có thể tổ chức thi hành án thuận lợi và hiệu quả. Giả thiết đương sự yêu cầu Văn phòng Thừa phát lại tổ chức thi hành án và cần thiết phải áp dụng biện pháp bảo đảm như phong tỏa tài khoản hay tạm giữ tài sản, giấy tờ của người phải thi hành án nhưng theo quy định, Văn phòng Thừa phát lại phải làm văn bản đề nghị và gửi đến cơ quan Thi hành án dân sự để chờ đợi sự xem xét và quyết định của cơ quan này. Mặc dù vậy, trong thời gian chờ đợi, người phải thi hành án lại đang tẩu tán hoặc hủy hoại tài sản thì cho dù cơ quan Thi hành án dân sự hay Văn phòng Thừa phát lại có tổ chức thi hành án sau đó cũng sẽ gặp phải rất nhiều khó khăn, rắc rối, đồng thời quyền và lợi ích hợp pháp của người được thi hành án sẽ bị ảnh hưởng lớn. Sở dĩ như vậy là vì việc áp dụng biện pháp bảo đảm chỉ có thể phát huy tác dụng và hiệu quả khi được triển khai nhanh chóng, khẩn trương và kịp thời nhất. Do đó, nếu người được thi hành án hay Văn phòng Thừa phát lại phải báo cáo lên cơ quan Thi hành án dân sự để đợi chờ cơ quan này đồng ý và cho phép áp dụng các biện pháp bảo đảm thì sẽ mất khá nhiều thời gian từ khi gửi yêu cầu đề nghị, xem xét và ra quyết định áp dụng biện pháp bảo đảm. Điều này có thể làm ảnh hưởng lớn và giảm hiệu quả khi áp dụng các biện pháp ngăn chặn này.

Vì vậy, tác giả cho rằng cần quy định cho Thừa phát lại có những quyền hạn giống như của Chấp hành viên khi tổ chức thi hành bản án, quyết định. Có như vậy, Thừa phát lại mới có đủ cơ sở pháp lý cần thiết và cả uy tín để có thể tổ chức thi hành bản án, quyết định cũng như chủ động, linh hoạt với tình hình, yêu cầu, đòi hỏi của hoạt động thi hành án dân sự vốn dĩ luôn khẩn trương, nhanh chóng, kịp thời và thường xuyên thay đổi.

Tuy nhiên, để hạn chế sự lạm quyền hoặc gây ảnh hưởng đến cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan đến thi hành án, pháp luật cũng cần quy định chặt chẽ trách nhiệm và chế tài xử lý vi phạm nếu Thừa phát lại có hành vi lạm dụng quyền hạn được giao gây ra hậu quả hoặc ảnh hưởng đến quyền, lợi ích hợp pháp của những người có liên quan trong quá trình tổ chức thi hành án. Điều này sẽ giúp Thừa phát lại luôn có ý thức và trách nhiệm cao trong công việc. Hơn nữa, việc Thừa phát lại có đầy đủ quyền hạn giống Chấp hành viên còn tạo sự công bằng, bình đẳng giữa hai chức danh này trong quá trình thi hành án dân sự và góp phần giúp cho người được thi hành án sẽ cảm thấy yên tâm, tin tưởng vào việc lựa chọn Thừa phát lại là nơi tổ chức thi hành bản án, quyết định. Từ đó, góp phần mang lại sự thuận lợi cho Thừa phát lại để tiến hành hoạt động tổ chức thi hành bản án, quyết định được nhanh chóng, đơn giản, dễ dàng và đạt hiệu quả cao hơn./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Luật Thi hành án dân sự năm 2008, sửa đổi, bổ sung năm 2014;
2. Nghị định số 61/2009/NĐ-CP ngày 24/7/2009 của Chính phủ về “*Tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại thực hiện thí điểm tại thành phố Hồ Chí Minh*”;
3. Nghị định số 135/2013/NĐ-CP ngày 18/10/2013 của Chính phủ về “*Sửa đổi, bổ sung tên gọi và một số Điều của Nghị định số 61/2009/NĐ-CP của Chính phủ về tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại thực hiện thí điểm tại thành phố Hồ Chí Minh*”;
4. Nghị định số 62/2015/NĐ-CP ngày 18/7/2015 của Chính phủ về “*Quy định chi tiết và hướng dẫn thi hành một số điều của luật Thi hành án dân sự*”;
5. Nghị định số 08/2020/NĐ-CP ngày 08/01/2020 của Chính phủ “*Về tổ chức và hoạt động của Thừa phát lại*”;
6. Nguyễn Đức Chính (Chủ biên 2006), *Tổ chức Thừa phát lại*, Nxb. Tư pháp;
7. Học viện Tư pháp, *Giáo trình Kỹ năng thi hành án dân sự*, phần chung, (2010), Nxb. Tư pháp;
8. Bộ Tư pháp, *Vi sao Thừa phát lại ít tổ chức thi hành án*, ngày truy cập: 15/7/2021, nguồn truy cập: <https://moj.gov.vn/qt/cacchuyenmuc/thuaphatlai/Pages/kinh-nghiem-thao-luan.aspx?ItemID=13>;
9. Nguyễn Vinh Hùng, *Cần nghiên cứu, đổi mới cơ chế hoạt động của Thừa phát lại ở nước ta hiện nay*, Tạp chí Dân chủ và Pháp luật, số 01, (2018).